

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning

น.อ.พิชิตพล ถนนอมงาม

การจัดการเรียนการสอนในอดีต ใช้รูปแบบการสอนโดยให้ครูอาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ผู้เรียนมีหน้าที่ตั้งใจเรียนเพื่อรับความรู้ในแนวทางและรูปแบบที่ครูอาจารย์ถ่ายทอดให้ ความรู้ที่ได้จึงขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอดเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีที่ว่า การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์ และแต่ละบุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ในปัจจุบันจึงเกิดแนวคิดของการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเร่งเดินหน้าปฏิรูปการศึกษา และส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบยั่งยืน

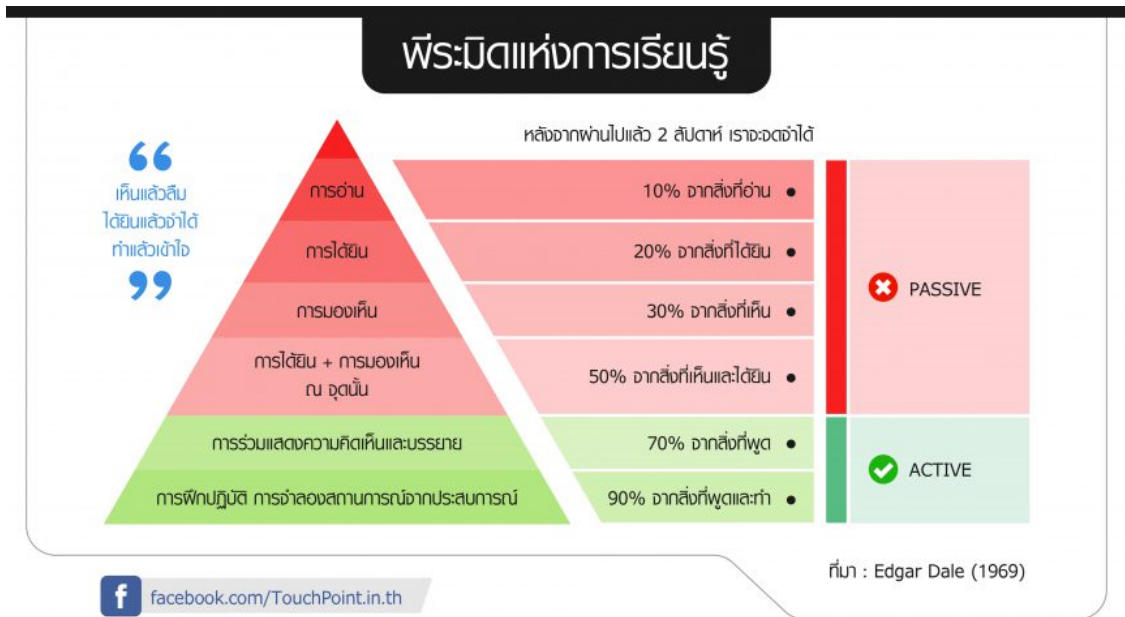
Active Learning ตามพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๕ ใช้คำว่า “การเรียนรู้เชิงรุก” หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา และตื่นตัว (วิชัย วงษ์ใหญ่, ๒๕๖๑) และยังมีผู้ให้ความหมายไว้อีกหลายประการ เช่น เว็บไซต์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๓ ให้ความหมายว่า Active Learning หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยผ่านการกระทำและร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ในขณะที่บทความทางการศึกษา เรื่อง "Active Learning" คืออะไร ทำไมถึงสำคัญกับการเรียนยุคใหม่ ในเว็บไซต์กรุงเทพธุรกิจ กล่าวว่า Active Learning คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ และลงมือทำ

กมล โปธิเย็น (๒๕๖๔) ได้สรุปความหมายของ Active Learning ไว้ว่า เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำและคิดในสิ่งได้ทำไปเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน โดยมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูด้วยกิจกรรมร่วมกันทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน จากนั้นก็จะสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากสิ่งที่ได้ทำไปนั้นผ่านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การอภิปรายและการสะท้อนคิดร่วมกัน เพื่อสร้างความหมายของเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้นั้น และพยายามเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ให้ได้มากที่สุดตามภาพ

สถาพร พุทธิพิฏกุล (๒๕๕๘) กล่าวว่า Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรคทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า จากความหมายและรูปแบบของ Active Learning ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เราอาจสรุปได้ว่า Active Learning เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติอาจเป็นรายบุคคลหรือเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีครูอาจารย์เป็นผู้สนับสนุนองค์ความรู้จากการวางแผนกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนนั่นเอง

จากภาพพีระมิตแห่งการเรียนรู้ (The Cone of Learning) จะเห็นได้ว่า หลังจากการเรียนรู้ผ่านไปแล้ว ๒ สัปดาห์ การเรียนรู้เชิงรับ (Passive Learning) จะสร้างความจดจำให้ผู้เรียนได้มากที่สุดไม่เกินร้อยละ ๕๐ ของสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในขณะที่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผู้เรียนจะสามารถจดจำได้มากกว่าคิดเป็นร้อยละ ๗๐ - ๙๐ ของสิ่งที่ได้เรียนรู้ จึงเป็นเหตุผลสำคัญให้เราควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (๒๕๕๓, อ้างถึงใน สถาพร พุทธิพิฏกุล, ๒๕๕๙) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ไว้ดังนี้

๑. เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
๒. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
๓. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๔. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน
๕. ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
๖. เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พุด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
๗. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง
๘. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด
๙. ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
๑๐. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน

ข้อดีและข้อจำกัดของ Active Learning

นนทลี พรธำคำวิทย์ (๒๕๕๙, อ้างถึงใน สพป.เพชรบูรณ์ เขต ๓, มปป.) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของ Active Learning ไว้ดังนี้

ข้อดี

๑. เป็นแรงขับที่ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา
๒. ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม สร้างความแข็งแกร่งของเครือข่ายการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
๓. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการค้นพบแนวคิดและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
๔. ส่งเสริมการเรียนรู้ให้สนุกสนาน มีแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ในรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคน สร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ต้นตอเสริมพลังทางบวก และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างมีชีวิตชีวา
๕. สามารถนำเนื้อหาที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง
๖. เพิ่มช่องทางการสื่อสารกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน
๗. ช่วยสร้างความคงทนในการจดจำข้อมูล และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้
๘. เป็นการเตรียมเส้นทางให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ยอมรับและได้รับสิ่งตอบแทน

ข้อจำกัด

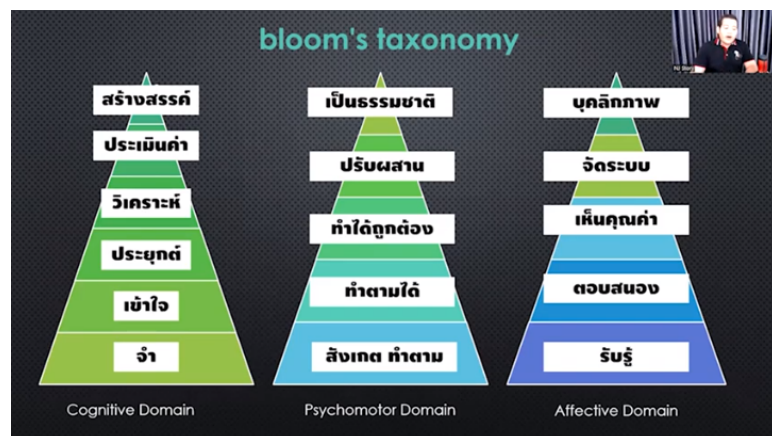
๑. ต้องใช้เวลาจึงอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลาที่มีอยู่กับจำนวนเนื้อหาหลักสูตรที่มากได้
๒. ต้องใช้เวลาในการเตรียมการ ดังนั้นหากผู้สอนมีภาระงานสอนมาก อาจจะไม่สามารถจัดการการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. การใช้การเรียนรู้แบบ Active Learning ในห้องเรียนที่มีขนาดใหญ่ จำนวนผู้เรียนมาก อาจมีข้อจำกัดในการดูแลควบคุมให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางที่ผู้สอนวางแผนได้ยาก
๔. ผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง คิดว่าตนเองเป็นผู้บรรยายที่ดี จะไม่ยอมรับวิธีการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผู้สอน
๕. ความต้องการวัสดุอุปกรณ์จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสอนแบบ Active Learning ในห้องเรียนจึงต้องมีความพร้อมในเรื่องวัสดุอุปกรณ์
๖. ผู้เรียนต่อต้านวิธีการสอนที่ไม่ใช่การบรรยาย เนื่องจากผู้เรียนจะคุ้นชินกับการเรียนโดยวิธีการมารับความรู้จากผู้สอนมากกว่าการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามคำแนะนำของผู้สอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

บทบาทของครู กับ Active Learning

ณัชนัน แก้วชัยเจริญกิจ (๒๕๕๐, อ้างถึงใน จิรายุทธิ์ อ่อนศรี, ๒๕๖๔) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางของ Active Learning ไว้ดังนี้

๑. จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนา ผู้เรียน และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน
๒. สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน
๓. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
๔. จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน
๕. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย
๖. วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหา และกิจกรรม
๗. ครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับความสามารถในการแสดงออก และความคิดเห็นของผู้เรียน

ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) ได้แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ตามภาพเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับหลักการแนวคิดของ Active Learning ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ อาจสรุปได้ว่า **หัวใจของ Active Learning คือ สร้างความอยากเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยไม่จำกัดอยู่กับรูปแบบและวิธีการสอน** โดยครูอาจารย์ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมีจิตพิสัยผ่านระดับการรับรู้ การตอบสนอง ไปสู่ระดับของ “การเห็นคุณค่า” ซึ่งเมื่อผู้เรียนมีจิตพิสัยในระดับการเห็นคุณค่าแล้ว ผู้เรียนจะสามารถสร้างการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตั้งแต่ระดับจำ เข้าใจ ประยุกต์ วิเคราะห์ ประเมินค่า หรืออาจไปถึงขั้นสร้างสรรค์ได้ หรือถ้ามองในด้านทักษะพิสัย เมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าแล้ว จะเกิดการสังเกต ทำตาม ทำตามได้ ทำได้ถูกต้อง สามารถปรับผสมผสานได้ หรืออาจไปถึงขั้นเป็นธรรมชาติได้

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=xCCac_TnZFU&t=692s

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning เป็นการเรียนรู้ที่ได้ผลลัพธ์ดีกว่าการเรียนรู้เชิงรับแบบเดิม นอกจากนี้ คุณีมือการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาของ ทอ. พ.ศ.๒๕๖๕ สำหรับการศึกษาวชิราวุธทางทหาร (PME) ได้เปลี่ยนตัวบ่งชี้ที่ ๔.๔ ในมาตรฐานที่ ๔ คุณภาพและการพัฒนาหลักสูตร

จาก “กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” เป็น “การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning” เสมือนเป็นนโยบายให้นำ Active Learning มาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา PME ของ ทอ. ซึ่งหากจะว่าไปแล้ว รร.นอส.ฯ ได้มีการดำเนินการในลักษณะนี้อยู่แล้วในบางส่วน เช่น การให้ นทน.มีการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม การเปิดโอกาสให้ นทน.คิดสร้างสรรค์หรือหาแนวทางในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง เป็นต้น หากแต่เพียงครูอาจารย์มีความเข้าใจ Active Learning มากขึ้น และพยายามนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้ นทน.เห็นคุณค่าของวิชาหรือกิจกรรมการเรียนการสอน ก็จะทำให้ นทน.เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา และเป็นการสร้างคนคุณภาพเพื่อร่วมพัฒนากองทัพอากาศต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น, ๒๕๖๔. Active Learning : การจัดการเรียนรู้ที่ต่อบุคคลจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑. สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕. จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/245317/168931>
- กรุงเทพฯธุรกิจ, ๒๖๕๖. "Active Learning" คืออะไร ทำไมถึงสำคัญกับการเรียนยุคใหม่. สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/education/1029732>
- การจัดการเรียนรู้ด้วย Active Learning, ๒๕๖๕. สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕. จาก https://www.youtube.com/watch?v=xCCac_TnZFU&t=692s
- จิรายุทธิ์ อ่อนศรี. ๒๕๖๔. Active Learning หมายถึงอะไร. สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕. จาก <chrome-extension://efaidnbmninnipocajpcgclclefindmkaj/http://www.nwm.ac.th/nwm/wp-content/uploads/2018/03/ACTIVE-LEARNING-%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%96%E0%B8%B6%E0%B8%87%E0%B8%AD%E0%B8%B0%E0%B9%84%E0%B8%A3.pdf>
- พิจิตรา ธงพานิช. (มปป.) วิชาการพัฒนาหลักสูตร. ทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียนของบลูม BLOOM. สืบค้นเมื่อ ๔ มกราคม ๒๕๖๖. จาก <http://lifestyemysself.blogspot.com/p/bloom.html>
- วิชัย วงษ์ใหญ่, ๒๕๖๑. Active Learning. เอกสาร Academic Update. สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕. จาก chrome-extension://efaidnbmninnipocajpcgclclefindmkaj/http://www.curriculumandlearning.com/upload/Academic%20update/73_1538952805.%207-61%20Active%20Learning.pdf
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๓. (มปป.) การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning. สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕. จาก <https://sites.google.com/a/esdc.go.th/xb-rm-xxnlin-sphp-phechrurn-khet-3/hlaksutr-sahrab-khru-phu-sxn/kar-cadkar-reiyn-kar-sxn-baeb-active-learning>
- สถาพร พงษ์พิบูล. ๒๕๕๘. การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning [บรรยาย]. สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๕. จาก https://km.buu.ac.th/article/frontend/article_detail/141